

Gulyás László

KÍSÉRLET IV. KÁROLY ÉS HORTHY MIKLÓS 1921. MÁRCIUS 27-I TALÁLKOZÓJÁNAK REKONSTRUÁLÁSÁRA

BEVEZETÉS

Egy objektív és reális Horthy-kép kialakítása a magyar történelemtudomány nagy adóssága. Romsics Ignác a magyar történetírók által kialakított Horthy-képeket áttekintő cikkében¹ hétféle képet különített el. Ezen képek egyike a „felségáruló.” Ez a képet a legitimista történészek² alakították ki, akik a királypuccsokban betöltött szerepe miatt egyértelműen elítélik Horthyt, felségárulónak tartják, aki saját személyes ambíciói miatt meggátolta a törvényes király visszatértét, majd 1921 novemberében kimondatta a Habsburg-ház trónfosztását. A Kádár-korszak marxista, illetve napjaink baloldali történészei – akik a mai napig arra törekcsenek, hogy sötét Horthy-képet alakítsanak ki és tartsanak életben³ – átvették és munkáikba beépítették a legitimista történészek fenti álláspontját.

Jelen cikk szerzője úgy véli, hogy a legitimista és a marxista történészek által felvázolt „felségáruló” kép elfogult és hamis. A reális kép kialakításához figyelembe kell vennünk, hogy a királypuccsok alkalmával, amikor Horthy 1921 márciusában még szavakkal, majd 1921 októberében már fegyverrel vette rá Károlyt az országból való távozásra, reális volt az a veszély, hogy ha átadja a hatalmat Károlynak, Csehszlovákia és Jugoszlávia megtámadja Magyarországot. Ha az eseménytörténetet vizsgáljuk⁴, azt láthatjuk, hogy a csehszlovák és a jugoszláv hadsereg mozgósított és Benešben, mint a kisantant vezető politikusában megvolt az elszántság arra, hogy fegyveres erővel, Magyarország megszállásával oldja meg a királykérdést. Mindezek alapján úgy véljük, hogy Horthy a királypuccsok alatt egyértelműen az ország érdekében cselekedett.

Jelen tanulmányban az első királypuccs egy kis szeletét mutatjuk be, megpróbáljuk rekonstruálni, hogy mi történt 1921. március 27-én Károly király és Horthy kormányzó négy szemközti találkozásánál. Rekonstrukciós kísérletünket nehezíti, hogy a négy szemközti tárgyalásról feljegyzés nem készült, így annak tartalmát, lefolyását

¹ Romsics Ignác: Kultusz és ellenkultusz. A Horthy-kép változásai. Rubicon, 2007. 10. sz. 5-17.

² A legitimista álláspont tipikus példája Gratz Gusztáv: Magyarország a két háború között. Budapest, 2001. (a továbbiakban: Gratz, 2001)

³ Erről lásd bővebben Szabó Gábor: Horthy mint a legnagyobb gonosz. Hogyan démonizálta a marxista történetírás a Kormányzót és korszakát? Nagy-Magyarország. 2010. 1. sz. 82-85.

⁴ A két királypuccs eseménytörténetéről lásd Gulyás László: Horthy és a királypuccsok. Nagy-Magyarország. 2010. 1. sz. 20-27.

csak a két résztvevő emlékirataiból⁵, illetve azon politikusok memoárjaiból rekonstruálhatjuk, akiknek a két résztvevő beszámolt a tárgyalásról.⁶

KÖZVETLEN ELŐZMÉNYEK

Az első királypuccs rendhagyó módon kezdődött. Károly 1921. március 24-én kísérő nélkül elindult el svájci lakóhelyéről Pragnisból, Sanchez nevű spanyol kertészének útlevelével, egy hátizsákkal, fekete napszemüvegben, festett bajusszal és hajjal. A svájci-francia határt Sanchez útlevelével lépte át, majd Strassbourgan felszállt a Párizs-Bécs-Konstantinápoly Orient Expresszre. Ezzel a vonattal érkezett meg 1921. március 25-én éjjel a bécsi Westbahnhofra, az éjszakát régi barátja, Erdődy Tamás gróf bécsi palotájában töltötte.

Március 26-án reggel – ez a Húsvétot megelőző nap, Nagyszombat volt – indult tovább gépkocsival, illetve hintóval Erdődy gróf kíséretében Magyarországra. Szombathelyre, pontosabban a legitimista Mikes János püspök szombathelyi palotájához az esti órákban érkezett meg. A húsvéti ünnepek alkalmából a palotában vendégeskedett a Teleki-kormány egyik tagja, Vass József vallás- és közoktatásügyi miniszter. Vass tudta, hogy a közeli Iváncon, Sigray Antal kormánybiztos birtokán tölti a húsvéti ünnepeket Teleki Pál miniszterelnök. Ezért küldöncöt menesztettek hozzá, hogy azonnal jöjjön Mikes palotájába. Teleki március 27-én (vasárnap) hajnalban találkozott Károllyal, aki közölte a jelenlévőkkel (Telekin kívül Sigray Antal, Lehár Antal ezredes, a nyugat-magyarországi katonai körzet parancsnoka, Mikes János püspök és Vass József miniszter), hogy át akarja venni a hatalmat és ezért magához akarja kéretni Szombathelyre Horthy kormányzót. Teleki igyekezett lebeszélni a hatalomátvételtől Károlyt. Végül abban állapodtak meg, hogy Károly titokban Budapestre utazik, hogy tárgyalásokat folytasson Horthyval. Teleki megígérte Károlynak, hogy előremegy Budapestre, Horthynál előkészíteni a terepet.⁷

Teleki március 27-én (vasárnap) reggel el is indult, de gépkocsija lerobbant, majd sofőrje eltévedt. A történeti szakirodalom ezt a lerobbanást és eltévedést gyanúsnak

⁵ Horthy Miklós: Emlékirataim. Budapest, 1990 (a továbbiakban: Horthy, 1990), illetve Károly által Werkmannnak tollba mondott memoárja lásd Karl Werkmann: Aus Kaiser Karls Nachlass. Verlag für Kulturpolitik. München, 1924. Itt jegyezzük meg, hogy Werkmann könyvének azon másfél oldalát, mely Károly és Horthy négyesemközti találkozását rögzíti a magyarul 1993-ban kiadott Boroviczény-könyv (lásd a következő lábjegyzetet) függelék-ként közli. Lásd még a 15. lábjegyzetet.

⁶ Károly Boroviczénynek és Lehárnak számolt be részletesen a tárgyalásról, míg Horthy Prónaynak, Zdravecnek és Kozma Miklósnak. A Horthy-Károly találkozó szempontjából fontos ezen öt szereplőből négynek publikálták az emlékiratait, melyek az alábbiak. Boroviczény Aladár: A király és kormányzója. Budapest, 1993 (a továbbiakban Boroviczény, 1993); Anton Lehár: Erinnerungen. Gegenrevolution und Restaurationversuche in Ungarn, 1918-1921. München, 1973 (a továbbiakban Lehár, 1973); Prónay Pál: A határban a halál kaszál. Fejezetek Prónay Pál feljegyzéseiből. Szerk. Szabó Ágnes és Pamlényi Ervin. Budapest, 1963 (a továbbiakban Prónay, 1963); Péter Zdravec titkos naplója. Budapest, 1967. (a továbbiakban Zdravec, 1967). Az ötödik szereplő, azaz Kozma Miklós emlékiratait nem publikálták, de a levéltárban megtalálható. Lásd Magyar Országos Levéltár. Kozma iratok. Adatgyűjtemény, 1920-1924. „A király hazatérése.”

⁷ A tanácskozásról beszámol Lehár, 1973. 178-181.

tartja.⁸ Valószínűsíthető, hogy Teleki szándékosan rendezte úgy az utazást, hogy Károly előtte érkezzen meg Horthyhoz. Erre azonban írott forrást nem találtunk. Szintén kérdésként merül fel, hogy miért nem értesítették Horthyt telefonon vagy távírón Károly érkezéséről. Egy azonban biztos, Károly, aki később indult el Telekinél Szombathelyről, mégis előtte érkezett meg.

A TALÁLKOZÓ

Károly autója – melyben négy személy utazott: a későbbi neves sivatagi kutató Almássy László vezetett, illetve gróf Sigray Antal és Jármay Andor ezredes (Vas megye katonai parancsnoka) kísérte a királyt – március 27-én 13-14 óra körül érkezett meg Budára a Sándor-palota, azaz a miniszterelnökség épülete elé. Jármay ezredes kiugrott az autóból és megkérdezte a portást, hogy megérkezett-e már Teleki Pál miniszterelnök. Legnagyobb ámulatára a portás azt felelte, hogy nem.⁹ Erre a király, aki civilben utazott, bement az épületbe átöltözni, míg Sigray gróf és Jármay ezredes átsétált a Várba Horthy rezidenciájához, ahol tudatták Horthy szárnysegédjével, Magasházy Lászlóval, hogy megérkezett a király.

Magasházy azonnal Horthyhoz rohant – aki családi körben éppen ebédelt – és a fülébe súgta a hírt, hogy Károly Budára érkezett. A kormányzóné, aki nem is sejtette, hogy miről van szó szemrehányóan azt mondta a szárnysegédnek: „Kedves Magasházy legalább ebédelni hagyjanak békét férjemnek”.¹⁰ A hír hallatán Horthy befejezte a levelet, majd dolgozószobájába sietett, ahol a Katonai Iroda főnök-helyettesével, Fischer alezredessel tartott egy rövid konzultációt. Eközben Sigray és Jármay visszamentek a Sándor palotához, ahol időközben a király átöltözött magyar honvéd ezredesi egyenruhába. Ezt az egyenruhát különben Lehár Antal ezredestől kapta kölcsön. Itt jegyezzük meg, Dombrády Lóránd könyvében¹¹ arra az álláspontra helyezkedett, hogy a katonai egyenruha félreérthetetlen célzás volt arra, hogy a király immár átveszi a Magyar Királyi Honvédség feletti parancsnokságot.

Sigray, aki a Magasházyval történő beszélgetés során érezte, hogy Károly megjelenése a Várban inkább kellemetlen érzést váltott ki, mint örömet, azt mondta Károlynak, hogy: „Felséged legyen nagyon erélyes”.¹² Amikor Károly a Horthy rezidenciájául szolgáló palotához érkezett, meglepetésére az őrség nem tisztelgett neki.¹³ Úgy látszik Károly megfogadta Sigray néhány perccel korábban elhangzó tanácsát, mert hangosan szavá tette a tisztelgés elmaradását az őrség részéről. Kísérői – Sigray és

⁸ Ablonczy Balázs: Teleki Pál. Budapest, 2005. 198.

⁹ Boroviczény, 1993. 92.

¹⁰ Prónay, 1963. 241.

¹¹ Dombrády Lóránd: A legfelsőbb hadúr és hadserege. Budapest, 1990. 56.

¹² Werkmann – Boroviczény, 363. Mivel Werkmann 1924-ben megjelent könyvét (lásd 5. lábjegyzet) nem sikerült megszerezni, viszont az 1993-ban kiadott Boroviczény-könyv (lásd 5. lábjegyzet) függelékként közli Werkmann könyvének azt a részét mely Károly és Horthy négy szemközti találkozóját rögzíti tanulmányunk megírásához ezt használtuk fel. Ezért a továbbiakban erre a részre a jegyzetekben Werkmann – Boroviczény, 1993. jelzéssel hivatkozunk.

¹³ Boroviczény, 1993. 92.

Jármý – figyelmeztették az őrség vezetőjét, hogy az ezredesi egyenruhában lévő tiszttel a király és tessenek megadni számára a tiszteletet. Mire az őrség vezetője – Kuty László főhadnagy – harsányan azt felelte, hogy: „Kormányzónk van, nincs királyunk! De ha majd lesz királyunk, akkor tudni fogjuk vele szemben kötelességünket.”¹⁴

A lépcsőfeljárónál Károlyt Magasházy fogadta, majd a palota belsejébe kísérte. A feszült hangulat azonban itt is folytatódott. Magasházy a királyt egy olyan fogadószobába kísérte, ahol nem volt fűtés. Erre Károly azt mondta Magasházynak, hogy: „Nyissák ki lakosztályomat! Tíz perc múlva kihallgatásra jelentkezéek nálam Horthy admirális!” Erre Magasházy azt felelte, hogy „Felség! Lakosztályai mind zárva vannak, de én felajánlom az én szobámat.”¹⁵

Itt jegyezzük meg, hogy a tisztelgés elmaradásáról és a lakosztályos szóváltásról mind a királypárti Boroviczény, mind a Horthy-hű Zadravec beszámoló emlékirataiban, míg Prónay mindkét eset megtörténtét cáfolja.¹⁶

Visszatérve az eseményekhez: mielőtt a Károly–Magasházy szóváltás eldurvult volna, megjelent Horthy, megölelte a királyt, majd dolgozószobájába kísérte. Ezzel vette kezdetét a körülbelül másfél órás négy szemközti megbeszélésük

A találkozó első szakaszára mindkét fél egyformán emlékszik,¹⁷ miszerint Károly rögtön a beszélgetés elején közölte Horthyval, hogy el akarja foglalni a magyar trónt. Horthy erre azt válaszolta, hogy a jelen helyzetben, amint átadja a hatalmat Károlynak, a szomszédos kisantant államok hadseregei azonnal megtámadják Magyarországot, ezért most nem akar a kérésnek eleget tenni, sőt Károlyt az ország azonnali elhagyására kérte. Károly válaszában kifejtette, hogy a kisantantot nem tartja olyan veszélyesnek.

A találkozó következő szakaszában Horthy ellenállását látva Károly közölte vele, hogy visszatérési szándékát Franciaország támogatja, Briand francia miniszterelnök tud a visszatéréséről és támogatja azt. Horthy megkérdezte, hogy Károly személyesen tárgyal-e Brianddal, mire azt a választ kapta, hogy Zita királyné egyik fivére, Sixtus pármai herceg közvetítésével kapta a francia ígéretet. Horthyt azonban ez nem győzte meg, kétkedett Briand ígéretében, „mondván a franciák sok mindent megígértek már.”¹⁸

Itt jegyezzük meg, hogy Horthy valóban friss negatív tapasztalatokkal rendelkezett a francia diplomácia szavahihetőségével kapcsolatban. Az 1920 tavaszán és nyarán zajló francia-magyar titkos tárgyalások¹⁹ során – francia oldalról Paléologue és Millerand, míg magyar részről elsősorban Halmos Károly tárgyalt – a franciák komoly gazdasági pozíciókat kértek a magyar féltől, miközben semmiféle konkrét viszonzást nem adtak. A tárgyalások végső és egyetlen kézzelfogható eredménye mindössze a csekély értékű, ún. Millerand levél volt.

A Briand és a francia diplomácia szavahihetősége körül kibontakozott vita megoldásaként Horthy emlékiratai tanúsága szerint azt javasolta a királynak, hogy: „tudakoljuk meg a budapesti francia főmegbízott útján Briand álláspontját, hajlandó-e

¹⁴ A szóváltás idézi Zadravec, 1967. 211.

¹⁵ A párbeszédet idézi Zadravec, 1967. 211.

¹⁶ Prónay, 1963. 241.

¹⁷ Horthy, 1990. 149-150.; Werkmann – Boroviczény, 1993. 363.

¹⁸ Werkmann-Boroviczény 1993. 364. old.

¹⁹ A tárgyalások menetét részletesen ismerteti Ádám Magda: A kisantant és Európa 1920-1929. Budapest, 1989. (a továbbiakban: Ádám, 1989) 39-82.

az antant nevében a szomszéd államok esetleges intézkedéseivel szemben legalábbis Csonkamagyarország fennállását garantálni.”²⁰ Majd Horthy így folytatta emlékiratait: „őfelsége ehhez hozzájárult, és kérésemre abba is beleegyezett, hogy visszatér a szombathelyi püspöki palotába, és ott várja meg a párizsi választ.”²¹

Mint láthatjuk, Horthy úgy emlékszik vissza a találkozóra, hogy Károly hozzájárult a javaslatához azzal a feltétellel, hogy amennyiben támogatását Briand megerősíti, Horthy átadja neki a hatalmat, ha azonban nemleges válasz születik, ő azonnal elhagyja az országot. Ormos Mária a két királypuccs történetét feldolgozó kismonográfijában²² a Briand-kérdésnek önálló fejezetet szentel, melyben két dolgot állít egymással szemben. Egyrészt 1921. február 18-án Briand levelet intézett Fouchet-hez, a budapesti francia főmegbízotthoz, melyben kifejtette, hogy a francia diplomáciának el kell zárkóznia a Habsburg-restaurációs törekvésektől. Másrészt 1921. február 19-én Károly üzenetet kapott a Párizsban tartózkodó Sixtus páрмаi hercegtől, mely szerint, ha Károly Magyarország királyává proklamálja magát sem Franciaország, sem Anglia nem fog kifejteni ellenállást.²³

A fenti kettő, egymásnak homlokegyenest ellentmondó állításra háromféle magyarázatot tudunk elképzelni. Az egyik magyarázat szerint Briand kalandorpolitikát folytatott, melynek jegyében mást mondott Fouchet-nak és mást Sixtus hercegnek. Ezt a magyarázatot azonban gyengíti az a tény, hogy míg a Fouchet-nak küldött levél megtalálható a francia levéltárban, addig semmiféle olyan dokumentum nem került elő, mely arról szólna, hogy a franciák támogatni akarták a Habsburgok magyarországi restaurációját.

A másik lehetséges magyarázat szerint Sixtus herceg volt az, aki véletlenül vagy szándékosan félreértelmezte a Briandtól, vagy a francia legitimista körökből érkező információkat, melyeket aztán Károly még tovább torzított. Azaz Károly a számára kedvező mondatokat felnagyította, míg a kedvezőtleneket figyelmen kívül hagyta.

Harmadik lehetséges megoldásként még elképzelhető egy olyan forgatókönyv, hogy Briand abban az esetben támogatta volna Károly restaurációját, ha az „fait accompli” teremt, azaz Budapestre utazva azonnal átveszi a hatalmat és ezzel kész tények elé állítja az antantot. Ádám Magda könyvében az alábbi módon fogalmaz Briand és a Habsburg-restauráció viszonyáról: „Nem vitás, a francia miniszterelnök a Habsburg-restauráció híve volt, ebből nem csinált titkot. A Habsburgok visszatérését ugyanis Franciaország nemzeti érdekének tekintette”²⁴

Ádám Magda fenti véleményével kapcsolatban azonban komoly kérdésként merül fel, hogy ha Briand tényleg a Habsburg restauráció híve volt, akkor mi a magyarázat a Fouchet-nak küldött február 18-i levelére, amelyben kifejezetten a Habsburg restauráció ellen foglalt állást.

Visszatérve a IV. Károly–Horthy találkozó rekonstrukciójára azt láthatjuk, hogy Horthy emlékirataiból a találkozó két részlete hiányzik. Az egyik részlet szerint²⁵ a

²⁰ Horthy, 1990. 149-151.

²¹ Horthy, 1990. 149-151.

²² Ormos Mária: „Soha amíg élek” Az utolsó koronás Habsburg puccskísérletei 1921-ben. Pécs, 1990. (a továbbiakban: Ormos, 1990)

²³ Ormos, 1990. 43.

²⁴ Ádám, 1989. 109.

²⁵ Boroviczény, 1993. 94.; illetve Werkmann – Boroviczény, 1993. 364.

vitának volt egy közjogi vonulata is, mivel Horthy arra hivatkozott, hogy mióta felelősödött a nemzetgyűlésnek, annak előzetes bejegyzése nélkül nem adhatja át a hatalmat Károlynak. Ő, mint kormányzó elsősorban a nemzetnek tartozik felelőséggel. Erre Károly azt felelte, hogy ő Magyarország megkoronázott királya és a nemzetgyűlésnek nem áll jogában megváltoztatni a régi alkotmányt. Ráadásul ezt a nemzetgyűlés nem is tette meg, mivel őt mint koronás királyt nem fosztotta meg a tróntól, hanem csak távollétének idejére nevezett ki kormányzót. Különbösen is – folytatta érvelését Károly – Horthy neki mint császárnak és királynak tette le a hűségesküt, mely alól ő soha nem oldotta fel. Következésképpen az az eskü, amelyet Horthy a nemzetgyűlésnek tett, jogszerűtlen.

Horthyt azonban nem győzte meg ez a gondolatmenet és kijelentette, hogy a Károlynak letett esküjét már nem érzi magára nézve kötelezőnek. Ráadásul, mondta Horthy, Károly nem fog találni alkalmas miniszterelnököt sem. Erre a kifogásra Károly közölte, hogy Sigray Antal, Vass József vagy Teleki Pál alkalmasak arra, hogy betöltsék ezt a pozíciót.²⁶

A Horthy emlékirataiból hiányzó másik részlet még érdekesebb, eszerint, amikor Károly látta, hogy eddigi érvei nem elegendők Horthy meggyőzésére az alábbi javaslatot tette: „En most visszamegyek Szombathelyre, és Lehár csapataival megpróbálok Stájerországban és Ausztriában rendet teremteni.”²⁷ Ezek a sorok gyakorlatilag az osztrák trón elfoglalását jelentik. Boroviczény emlékiratai szerint Horthy egyetértett ezen tervvel, „öfélége nyugodtan bevonulhat Pestre, mondta [mármint Horthy – G.L.], ha a restauráció Bécsben sikerül.”²⁸

A találkozó utolsó szakaszára vonatkozóan egybecsengenek az emlékiratok.²⁹ Eszerint a király jóindulata jeléül búcsúzásul átnyújtotta Horthynak a Mária Terézia Rend nagykeresztjét, illetve kinevezte Otrántó és Szeged hercegévé. Bár ennél a momentumnál is megfigyelhető, hogy az emlékirat szerzők tollát erősen befolyásolta, hogy Károly vagy Horthy hívei voltak-e. Boroviczény azt hangsúlyozza, hogy Horthy: „Már régóta folyamodott ezen kitüntetésért”.³⁰ Ezzel szemben Horthy emlékirataiban fontosnak tartotta leszögezni, hogy „... a nagykeresztet nem hordtam, sem a hercegi címeimmel nem éltem soha.”³¹

A találkozó fenti rekonstrukciójából világosan kirajzolódik, hogy mind a Briand szavahihetőségének kiderítése körüli vitákban, mind azzal kapcsolatban, hogy végül is Horthy és a király konkrétan miben egyezett meg, az emlékiratok élesen ellentmondanak egymásnak. Mindössze egy dolgot rögzíthetünk biztosan: Károly azért érkezett a Várba, hogy átvegye a hatalmat Horthytól, a találkozó során azonban meghátrált. Úgy véljük, ezzel Károly kimondta első puccsának halálos ítéletét. Egyrészt, ha volt is bármiféle ígéret Briandtól Károly restaurációjának támogatására, az csak sikeres „fait accompli” esetén volt érvényes. Azaz, ha Károly át tudta volna venni a hatalmat Budapesten, akkor esetleg a franciák megpróbálták volna megvédeni. Másrészt Szombathely az ország peremén volt, míg Horthy az antant és a kisantant budapesti

²⁶ Boroviczény, 1993. 95.

²⁷ Werkmann – Boroviczény, 1993. 364.

²⁸ Boroviczény, 1993. 95.

²⁹ Horthy, 1990. 151.; Boroviczény, 1993. 96.

³⁰ Boroviczény, 1993. 96.

³¹ Horthy, 1990. 151.

képviselőivel akár egy órán belül is tárgyalóasztalhoz ülhetett, addig Károly csak az ország pereméről üzengethetett illetve alkudozhatott.

Véleményünk szerint Károly vereségét jól mutatja, hogy egy oldalfolyóson hagyta el Horthy dolgozószobáját, azért, hogy elkerülje a dolgozószoba előtti ún. szárnysegédi szobában gyülekező politikusokkal – Gömbös Gyula, illetve a Szombathelyről időközben megérkező Teleki Pál – történő találkozást, majd gépkocsival visszaindult Szombathelyre. A király pánikszerű visszavonulását jól mutatja, hogy a szárnysegédi szobában szintén rá váró Sigray Antalt is hátrahagyta. Aki ezért arra kényszerült, hogy a szintén Szombathelyre induló Teleki Pál kocsijával utazzék vissza Szombathelyre.³²

A TALÁLKOZÓ UTÁN

Károly autója Várpalotán defektet kapott, ekkor éri utol őt Teleki Pál (és persze Sigray) autóval. Teleki a Károly–Horthy találkozó alatt érkezik meg a Várba, de nem megy be a találkozóra, Károly távozása után konzultál Horthyval, aki Károly után küldi, de Károly nem akart átülni Teleki kocsijába. Ennek oka azt volt: Károly nehezményezte, hogy bár vasárnap reggel Teleki Szombathelyről előtte indult el Horthyhoz, végül mégis csak Károly után érkezett meg. Végül Károlynak szereztek egy nyitott platós katonai autót, mellyel 8 órás utazás után 28-án (hétfő) hajnalban érkezik meg Szombathelyre, erős lázzal és komoly meghűléssel.³³

Március 28-án délelőtt Budapestről Szombathelyre érkeztek Horthy újabb küldöttei, Andrassy Gyula, Bethlen István és Hegedűs Pál tábornok. Akik a már ott tartózkodó Teleki Pállal együtt arra törekedtek, hogy rábeszéljék Károlyt az ország azonnali elhagyására. Kardos József hívja fel arra a figyelmet, hogy Andrassy Gyula – aki a magyarországi legitimisták vezére volt – arról tájékoztatta Károlyt, hogy jelenleg az „ország jó nagy része anti-Habsburgista”³⁴ és emiatt Károly távozása mellett érvelt.

Egy Hughes-rendszerű távirógép segítségével Károly kapcsolatot tartott Horthyval is.³⁵ Károly – valószínűleg hívei biztatására – megmakacsolta magát, és újra felszólította Horthyt a hatalom átadására. A következő napok egymás győzködésével teltek Szombathelyen. Károly maradni akart, míg a jelenlévők többsége távozását sürgette.³⁶

Mint az előző fejezetben láthattuk, a Károly–Horthy találkozó egyik kulcskérdése az volt, hogy vajon Briand támogatja-e Károly visszatérését. Március 28-án Horthy arra kérte a budapesti francia főmegbízottat, Fouchet-t, hogy nyilatkozzon, valóban bírja-e Briand támogatását Károly.³⁷ Horthy kérésének Fouchet azonnal eleget tett, egy feljegyzést küldött a magyar Külügyminisztériumnak, melyben kijelentette, hogy Franciaország nem támogatja a Habsburg restaurációt. Fouchet feljegyzését Horthy utasítására azonnal eljuttatták Szombathelyre a királynak,³⁸ aki azonban figyelmen kívül hagyta ezt a levelet.

³² Prónay, 1963. 239.

³³ IV. Károly visszaútjáról beszámol Gratz Gusztáv. Gratz, 2001. 64.

³⁴ Andrassy szerepéről lásd Kardos József: Legizmus. Budapest, 1988. 54.

³⁵ Zsiga Tibor: Horthy ellen a királyért. Budapest, 1989. 103.

³⁶ A szombathelyi történésekről részletesen beszámol Lehár, 1973. 189-192.

³⁷ Ádám, 1989. 109.

³⁸ Ormos, 1990. 65.

Ezzel párhuzamosan beindult a nemzetközi diplomácia nagyüzem is. A budapesti antant főmegbízottak, illetve a kisantant államok diplomatai, élükön Benessel³⁹ – aki csehszlovák külképviseleteknek küldött táviratában hangsúlyozta: „Károly kalandját minden államnak minél jobban ki kell aknáznia Magyarország ellen” – keményen felléptek Károly restaurációs kísérlete ellen.⁴⁰ Ráadásul Károly Szombathelyen tovább bonyolította a nemzetközi botrányt, Fouchet feljegyzése ellenére ragaszkodott azon kijelentéséhez, hogy Briand francia miniszterelnök támogatását bírja a restaurációt illetően.

1921. április 1-jén a Nagyköveti Konferencia a franciák kifejezett kérésére cáfolta Károly Briand támogatására vonatkozó állításait. Sőt megismételte az 1920. februári saját határozatát mely szerint: „...a Habsburg család tagjainak restaurációját sem el nem ismerhetnénk, sem nem tűrnénk meg.”

A Nagyköveti Konferencia fenti állásfoglalása után IV. Károly kénytelen volt teljesen meghátrálni, 1921. április 5-én elhagyta az országot és Svájcba utazott. Ezzel véget ért az első királypuccs.

³⁹ Beneš első királypuccs alatti tevékenységéről lásd Gulyás László: *Edvard Beneš. Közép-Európa koncepciók és a valóság. Máriabesnyő-Gödöllő, 2008. 183-190.*

⁴⁰ Ennek eseménytörténetét lásd Gulyás László: *Horthy és a királypuccsok. Nagy-Magyarország. 2010. 1. sz. 20-27.*